

Dr. Lux Elvira tiszteletére

ÉLET MINTA

Már nagyon fiatalon sokat gondolkoztam azon, hogy vajon hogyan, milyen életet kellene élnem ahhoz, hogy nyolcvanéves korom körül visszatekintve rá azt mondhassam: igen, ezért érdemes volt, amit mögöttem hagytam, arra büszke vagyok! Korán kezdtem kiépítgetni életem elvi-erkölcsi stratégiáját, amihez – úgy éreztem – érdemes tartani magam. Most, közeledve Lux Elvira nyolcvanadik születésnapjához duplán értelmet nyert a kettős értékelés. Ő már bebizonyította azt, amire én még csak törekszem.

Kezdet – személyes hangnemben

Mindössze huszonhét esztendő voltam, amikor megismertem Lux Elvirát. Kecskeméten élő népművelőként elhatároztam, hogy kilépek a mindenhez értő, de semmiben el nem mélyülő népművelői körből, és fokozatosan, tudatosan és következetesen felépítem speciális kultúraterjesztő tevékenységemet, a szexológiai ismeretterjesztést. 1980-at írtunk, s ekkorra már nyílni látszottak bizonyos kapuk, de éberem vigyáztam még a kapuőrök... Megjelenhetett már jó néhány, sexualitással foglalkozó könyv, többek között az Aesculap Kiadó gondozásában a Lux Elvira által írt Szexuálpaszichológia is. Szexológiai szabadegyetem sorozatot szerveztem, indítottam, és teljesen természetes volt számomra, hogy a neves előadói gárda első emberei közt fogom meghívni Lux Elvirát, akinek a könyvét természetesen én magam is elolvastam, de meglepő módon a közönség soraiban is többen akadtak, akik a tudományos igényű könyvet megszerezve bestsellerként olvasták és adták kézről-kézre. Ma már alig hihető, hogy a szabadegyetemi előadás sorozatra több mint százötven bérlet kelt el, a lelkes érdeklődők majd szétnyomták a terem falát, külön őrt kellett a bejáráshoz állítani, hogy az állandó érdeklődők mászkálásukkal ne zavarják az érdekesítő előadást.

Elvira – mint mindig – pontosan, férje, Gyula bácsi kíséretében érkezett. Kedves volt és mosolygós, előadása sziporkázott, és tudott úgy komoly témákról beszélni, hogy folyamatosan átszötte mondatait a humor. Az első percekben levette lábáról a közönséget, mert személyes hangvétele megnyerő volt. Elmondta, hogy letörött a cipője sarka, új cipőt kellett vennie a szemközti áruházban, és bizony a bal szorítja... Majd folyamatosan igazgatta a haját, és mosolygott az állványos kamerába, s kb. félóra múlva megszólalt: „Mikor villan már a fényképezőgépe? Nem győzöm igazgatni a hajam, mert szeretném, ha jól állna!...” Majd maga is jót nevetett azon, amikor az operatőr zavartan közölte, hogy az előadásról video felvétel készül, és villanni nem fog.

Teljesen új volt, hogy egy nő, aki tudományos munkával foglalkozik, ennyire természetesen, és mindenki számára érthető módon, kellemes hangvételben tudjon beszélni arról a szexről, amit a megelőző évtizedekben agyonhallgattunk. Szavai célt találtak és visszhangoztak, gondolatébresztők voltak, és senkit nem érdekelt, hogy szakmai körökben vitatkoznak-e írásai tartalma felett vagy sem. Az újszerűség, az őszinteség hatott, és később a hallgatóság megismerhette a témát többféle megközelítésben is, olyan előadóktól is, akik esetleg egymással is vitatkoztak. A közönség itta az információkat, de megismerhette azt is, hogy mint minden tudományban, itt is vannak, lehetnek ellentétek. Így aztán tanúi lehettek Lux Elvira és Szilágyi Vilmos első, éppen Kecskeméten kipattant nyilvános villongásainak, vitájának is. A vitából is tanulni lehetett, és nem kellett sem győztest, sem vesztest kikiáltani.

Forradalmár a tudományban

Forradalmian újnak számított, hogy Elvira kitartóan harcolt az igazáért a Női Klinikán, s fittyet hányva az állandó ellenállásnak folyamatosan merészelt széllel szemben is menetelni. Elsősorban a pszichoszomatikus gondolkozásmóddal lepte meg a klinika orvosait, akik évtizedeken keresztül ellenálltak a szemléletmódnak, és makacsul kitartottak amellett, hogy a testi tüneteket, gondokat csakis hagyományos orvoslással lehet megszüntetni. A hatvanas, hetvenes években nem hittek a psziché erejében, de látták, tapasztalták Elvira eredményeit. (Talán az ezredfordulóra érett be az orvosi körökben a pszichoszomatikus gondolkozásmód, s azt gondolom, ebben nem kis szerep jutott Lux Elvira áldásos tevékenységének is.) Ahogy Elvira mondta, hálát érzett azért, hogy a sok meddő nő pszichés alapon történő megváltoztatásával **részt vehetett magában a teremtésben**, a teremtő folyamatban. Olyan bonyolult lelki gátak felbontásában tudott segídeni, hogy ennek köszönhetően számtalan nő vált boldog anyává, s számtalan lélek köszönheti neki a megszületését.

Merészség, bátorság, és elhivatottság kell ahhoz, hogy valaki szembe merjen szállni a megszokottól, és ne hunyáskodjon meg a hatalom, a rang előtt, hanem kitartson véleménye, álláspontja mellett. *Ez volt az első és legfőbb életszemlélet, amit magamra vonatkoztatva is kötelezőnek gondoltam, és követni kezdtem.* Rögtön a népművelői, szexológiai ismeretterjesztő tevékenységem szervezése során gyakorolhattam is, hiszen szokatlan dolognak számított a téma, és a sorozat beindítása. Ezért büszke vagyok Elvira ajánló beírására, amit a könyvében dedikációként írt: „Mikus Editnek a szexológia társ-apostolának.” Ugyanolyan büszkén vállaltam fel az **apostoli tevékenységet** a kultúra területén, mint ő a tudományos és terápiás munkában. Kétségtelen, hogy a hazai szexológiában az úttörő tevékenységet mind munkájával, mind írásaival, mind pedig ismeretterjesztői tevékenységével ő kezdte. Azon három-négy ember egyike volt, akiknek köszönhető a magyar szexológia beindítása. (Ugyanebben az időszakban kezdte munkáját Dr. Buda Béla, Dr. Szilágyi Vilmos és Dr. Kiss Ernő is.)

Biztos családi háttér

Mindig nagyon szimpatikus volt számomra, hogy Elvira mindig, mindenhol a férjével érkezett. Nemcsak azért, mert önmaga nem tudott autót vezetni, hanem teljesen természetes volt a párnál az a szimbiózis, ahogy egymást segítik és támogatják. Gyula bácsi műszaki racionalizmusa, kínos pontossága és Elvira pszichológusi-bölcsészi rakoncátlan bohémsága remekül kiegészítik egymást.

*Ez volt a második szempont, amit követni szerettem volna. **Úgy működtetni a párkapcsolatot, hogy kölcsönösen elfogadjuk egymás másságát**, másféle élet megközelítését, szemléletét, és zsörtölődés helyett – magam is rakoncátlan bölcsész lévén – kellően értékelni a műszaki férj fegyelmezett cselekedeteit.*

Szemmel látható volt mindig is Elvira és Gyula bácsi egymás iránti tisztelete, s habár Gyula bácsi nem kedvelte, ha Elvira az előadásaiban a magánéletükre vonatkozó megjegyzéseket is elejtett, de ezek mindig építő jellegűek voltak, (soha nem sértették Gyula bácsit), és akkor sem számítottak sértőnek senkire nézve, ha a közönség mosolyra fakadt miatta. Sőt! Ezzel Elvira egyfajta szeretetelli, hűséges párkapcsolat képét, mint ideált, mint követendőt rajzolta fel, miközben a világ pont az ellenkező irányba kezdett fordulni az erkölcsiséget illetően.

Mindenki tudta tehát, hogy a híres szexológusnő egy monogám, biztos házasságban él egy olyan férfivel, akit évtizedek óta nagyon szeret és tisztel (túl vannak az aranylakodalmon ma már). Elfogadja még azokat a korlátokat is, amit a műszaki férj emel, mert belátja racionális szükségességét még akkor is, ha bohém lelke másfelé szeretett volna kitörni. Tudott volt, hogy egy lánya van, akire nagyon büszke, és három fiú unokája, akikre – ha lehet ilyet mondani -, még büszkébb. (Ráadásul egyikük azóta pszichológus lett, ami a tudós nagymama igazi büszkesége!) Ezzel a felrajzolt képpel Elvira nemcsak a szexológia forradalmára lett, hanem **egy hagyományos, konzervatív családkép terjesztője** is, ami arról szólt, hogy bármennyire becsődölni látszik a hagyományos házasság intézménye világszerte, bárki képes lehet ezt hagyományos értékeket követve is működtetni.

Nemrég véletlenül akadt a kezembe egy esküvőket szervező iroda reklám könyve. Ebben olvashattam egy írást Lux Elvira házasságának megköttetéséről, amiben leírta Elvira, hogy miképpen ismerkedett meg Gyulával szinte gyermeklányként, és született meg a szerelem kettejük között. Sajnálom, hogy ez az írás csak kis példányszámban jelent meg, mert sokak számára szívesen ajánlanám az elolvasását tanulságul.

Elvira olyan korosztályt képvisel, akiknél még más értékek számítottak, mint a huszonegyedik század elején. Ma már szinte el sem várható, hogy valaki úgy kössön házasságot, hogy az egyetlen igazit megtalálva köti az egész életét monogám kapcsolatban kiválasztott partneréhez. Az idő változik, az értékek is, mégis méltánylandó egy hagyományos értékrend közvetítése. Mind a társadalomban, mind pedig a szűkebb szexológusi körökben jellemző a válás. (Szinte az összes szakmai kolléga elvált már, magamat is beleértve.) Méltánylandó az ezzel szembenálló érték közvetítésének folyamatos, és következetes szándéka. Hiszem azt, hogy példájával sok házasságot inkább összetartott a terápiák során is, mint azok a kollégák és szakemberek, akik maguk is elváltaként hamarabb szavaznak az új irányban történő kitörésre.

Írás, ismeretterjesztés, tanítás

Úgy tűnik, hogy Elvirának a Szexuálpszichológia megírása után megjött a kedve az íráshoz. Ráadásul a kifejezetten tudományos igényű és nyelvezetű könyv után egyre inkább a nagyközönségnek írt. Talán a legjobb – számomra mindenképpen – a Női szerepek című könyve lett, amit áthatott ugyanaz a finom humor, ami a személyes előadásokat. Lebuktatta vele a női praktikákat, amivel a nők a szexet bevállalják vagy hártják – sajnos inkább az utóbbit.

Egyik könyve jobb volt, mint a másik, érdekes és olvasmányos, gondolatébresztő. Ezekkel a könyvekkel nem kellett, nem volt szabad vitatkozni, hiszen nem tudományos kinyilatkoztatások voltak, hanem személyes élményekkel áthatott tanulságos írások, mégis sok szakmaisággal átszőve. Nem feladatom itt a könyvek felsorolása és értékelése, magam mind elolvastam, élveztem és elfogadtam. Kiderült, hogy **Elvirának remek írói vénája is van**, irodalmilag, stilisztikailag kifogástalan és igényes. Nagy út volt ez a Pajtás újság levelező rovatának vezetésétől pl. a Férfisorsok-ig, vagy a Hát még nekem önvallomásaiig.

Ez volt a harmadik dolog, amit követni szerettem volna. Gyermekkorom óta megvillantottam írási készségem, de egyre inkább feladatomnak tartottam ennek fejlesztését. Egyre több cikket írtam, rövidebbeket, hosszabbakat, majd tanulmányokat, könyveket. Ha nehezen is, de elfogadtam a kritikákat, hogy felhasználva a tapasztalatokat, tanulva a hibákból fejlődni tudjak. Magam is vállaltam rovatvezetést, levelekre válaszoltam, válaszolok, és büszke vagyok arra, hogy mindezzel tanárnőm, Lux Elvira által megkezdett utat folytathatom. Más

korosztályt képviselve én már bátran kezelem az internet adta lehetőségeket, élek a technika adottságaival, s ez el sem várható egy nyolcvanéves tudósnőtől, hogy ugyanezt tegye. Így még inkább elismeri az ember, hogy ilyen lehetőségek híján is sikerült ismertté és elismertté válnia.

Ugyanilyen példa volt előttem Elvira ismeretterjesztői, tanári tevékenysége. Miután már legalább három éve folyamatosan szerveztem Kecskeméten a szexológiai sorozatokat, a szexológusok – élen Elvirával – arra bízattak, hogy foglalkozzam magam is a szervezés mellett a szexológiával. Így elkezdtem az olvasott tanulmányok felhasználásával ismeretterjesztő előadásokat tartani országszerte. Ez ismét egy Lux Elvira és Veres Pali bácsi által megkezdett út folytatása volt, s mára elmondhatom, hogy közel kétezer ilyen előadást tartottam, amit úgy veszek, mintha az elődök által megkezdett szót folytatnám.

Nagyra becsültem Lux Elvira önzetlen tanári tevékenységét. Évtizedeken keresztül tanított az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen – ingyen!! - , és vitte a szexuálpszichológia speciálkollégiumot. Szerencsére ez pont abban az időszakban volt, amikor magam is az egyetemre jártam, így hallgathattam az előadásokat magam is. Nagy-nagy előnye volt, hogy nemcsak a pszichológia szakos hallgatók járhattak oda, hanem bárki, aki egyetemista volt, tanulhatott bármely szakon és egyetemen, akár a műszakin is. Népszerűek voltak az előadások, és rengeteg ember szerzett diplomát úgy, hogy a szexológiai ismereteit nála bővíthette, még ha szakmailag nem is folytatta, mondjuk építésként... De ezzel az általános szexuális kultúraterjesztés eszközévé vált a speckoll, ami ismét a tanárnő érdemeit növelte.

Az örök ifjúság elixírje

Azt hiszem, sokan keresik, kutatják, mi lehet ez. **Úgy gondolom Lux Elvira ezt is megtalálta: a szórakozva történő munkavégzés.**

Nagyon nehezen akart megválni az egyetemtől, a klinikától. A meghatározott életkor után ment csak nyugdíjba, mert attól félt, hogy unatkozni fog, nem tud majd segíteni a betegeinek, nem tud rendelni, talán elfelejtik, nem lesz szükség rá... A pszichológus ugyanúgy megszenvedte nyugdíjaztatása mellékhatásait, mint bárki más civil. De minden félelme alaptalannak bizonyult, nyugdíjazása után is megtartotta pacientúráját, de csak annyit kellett dolgoznia, amennyit szívesen megtett, amennyi jól esett neki. A többlet betegeket tovább utalta tanítványainak, s a folyamatos munkával sikerült megőriznie szellemi frissességét. Nem feledkezett el róla a média, továbbra is rendszeresen kikérte a véleményét a sajtó, a rádió, a televízió, sőt egyre inkább súlyt kap a véleménye.

Ez az életszemlélet a legfőbb, amit követni akartam! Ezért döntöttem úgy 1998-ban, hogy a szexológiát főállásban, csak erre koncentrálni műveljem, s folytassam az elődeim útját. Lux Elvira tanításaira alapozva dolgozzak, és csak remélni merem, hogy megélve én is a nyolcvan évét ugyanolyan friss maradok szellemileg és testileg, mint ő.

Mi hát a példa, amit követni szeretnék?

Előttem van egy nyolcvanadik éves szexológusnő – Lux Elvira -, aki még mindig boldogan él együtt idősebb férjével, szellemileg frissek és épek, az állandó szellemi edzés fitten tartotta őket. Nyilván nem makkegészségesek, de a korukhoz képest irigylésre méltóan azok. Elvira megőrizte aktivitását, egy pillanatra se tűnt el a közönség elől, s még fejlődésre, új iránti nyitásra is képes. Aktív, dolgozik és élvezi az életet. Hát igen! Ilyen szeretnék lenni!

A feladat...

Gyakran adom fel pácienseimnek azt a feladatot, hogy tervezzék meg az életüket, és gyűjtsék össze hosszú távú terveiket is. Azt szoktam kérni, hogy képzeljék el, hogy nyolcvanévesek, és visszatekintve az életükre milyen értékeket tudnának szívesen maguk után, amikre büszkék lennének.

Azt gondolom, hogy Lux Elvira életútja és példája erre kiváló. Megteremtette a családi békét és nyugalmat, a boldog házasságot. Irigylésre méltó karriert futott be könyöklés nélkül. Elismertséget szerzett a szakmában, cikkek, könyvek tömegét alkotta, és teremtett népszerűséget a közemberek körében is. (Ki ne ismerné a nevét ebben az országban?) Nyugdíjazásával nem állt le, hanem folytatja a munkát mind a mai napig, frissen tartva ezzel önmagát, szellemét. Nem feledkezett meg arról sem, hogy a hazai szexológusokat összetartsa, képezze, és mind a mai napig vezetője a Magyar Szexológiai Társaságnak, ahol személyes hangvételű, de igencsak fontos szakmailag kifogástalan képzés is folyik, mert Elvira önzetlenül akarja továbbadni a tudását az utódoknak. Ez egy méltósággal teli, értékes nyolcvan év, sikerekkel telve.

Hálás lehetek a sorsnak, hogy ennek részese lehetek.

Csak gratulálni tudok ehhez az életúthoz, amit követésre méltónak tartok.

Isten Áldjon és éltessen még sokáig Elvira!

Hú tanítványod: **Sz. Mikus Edit**